

MATERIALISME I POSTMATERIALISME EN LA SOCIETAT VALENCIANA: UN ANÀLISI DES DE LES VARIABLES «EDAT» I «SEXE»

García Antequera, Juan José

Gavilà Torres, Jaume

Hocasar de Blas, Aarón

López Piquer, David

Tasa Cortés, Clara

Valdivia Villanueva, Eric

Resum:

Aquest treball estudia si s'ha produït un procés de canvi de valors a nivell intergeneracional al País Valencià, i la incidència i l'impacte potencial de les variables independents «edat» i «sexe» en aquest; aquestes variables s'han creuat amb un índex de materialisme-postmaterialisme construït a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana del 2017, donant lloc a les següents conclusions: en primer lloc, la societat valenciana ha experimentat un constant i progressiu procés intergeneracional de canvi de valors, d'altra banda, l'edat explica en gran part els valors en termes materialistes o postmaterialistes, mentre que no s'observa cap impacte significatiu del sexe. Els resultats s'alineen amb la teoria del canvi de valors plantejada per Inglehart.

I. INTRODUCCIÓ

Per què els comportaments socials es diferencien en funció de la generació a la que pertanyen els agents que les porten a terme? Per què les preocupacions dels joves difereixen de les dels majors? Aquestes són algunes de les qüestions que motiven la realització d'aquest treball. Per tal de respondre a aquests interrogants, cal atendre, primàriament, als valors predominants en una societat, els quals orienten la conducta dels agents socials.

Concretament, seguint la terminologia popularitzada per Ronald Inglehart, pretenem estudiar la distribució intergeneracional dels valors materialistes i postmaterialistes, els quals es caracteritzen, d'una banda, per la centralitat de la subsistència material, i d'altra banda, de l'autoexpressió i qüestions relacionades amb la qualitat de vida, respectivament. Pretenem descobrir si la distribució d'aquest tipus de valors difereix entre la població del País Valencià en funció de l'edat i el sexe. Llavors, l'objectiu principal d'aquest treball és observar si s'ha produït un procés de canvi de valors a nivell intergeneracional al País Valencià, i ho farem principalment mitjançant un índex o escala que mesura la presència de valors materialistes o postmaterialistes en el si del cos social. És a dir, pretenem fer una aproximació general a com ha canviat al llarg del temps la societat valenciana entorn a l'eix que transita des de valors materialistes a postmaterialistes.

Així mateix, en base a una de les hipòtesis plantejades, la qual afirma que s'ha produït aquest procés de canvi de valors, es pretén, d'una banda, observar determinades característiques demogràfiques bàsiques d'aquest, i d'una altra, determinar si aquestes característiques tenen potencial explicatiu. Llavors, s'estudien la incidència i l'impacte potencial de les variables independents «edat» i «sexe» en l'evolució al llarg del temps del canvi de valors en la societat valenciana.

L'objecte d'estudi és rellevant de cara a conèixer la realitat social del País Valencià des d'una òptica teòrica, no obstant, d'aquesta se'n deriven importants implicacions pràctiques, en tant que permet conèixer la forma en la qual es reproduïx part de l'ordre simbòlic interioritzat pels individus. Seguint a Bourdieu (2014) i entenent que per a la comprensió total d'un fenomen és necessari l'anàlisi de les condicions de producció d'aquest, es pot interpretar que el plantejament del treball se situa en el punt de connexió entre l'ordre simbòlic -relatiu als valors de la població valenciana- i una parcel·la de les seues condicions de (re)producció, representada per les variables «edat» i «sexe».

En suma, partint de la base que la socialització rebuda per diverses generacions d'individus que conviuen sincrònicament en una mateixa comunitat presenta característiques dispars, l'aspiració d'aquest treball consisteix en determinar la transcendència de les diferències intergeneracionals en l'àmbit dels valors, incorporant

al seu torn la perspectiva de gènere. Aquesta aspiració pot concretar-se en els següents objectius del treball:

- Comprovar si existeix una divergència entre els valors als quals s'acullen les diferents generacions.
- Observar si la distribució dels valors materialistes i postmaterialistes presenta diferències significatives entre els individus de diferent gènere.
- Estudiar quina de les dues variables independents, «edat» o «sexe», té més correlació amb la variable dependent, el canvi de valors, o si bé les dues són complementàries a l'hora d'explicar-lo.

Llavors, a partir d'un exercici de revisió bibliogràfica i de la interpretació dels resultats exposats en l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana de l'any 2017, es procura esbossar un mapa que done compte dels patrons de distribució que ha seguit la transició dels valors als quals s'acullen els individus de diferents generacions i gèneres.

II. MARC TEÒRIC I HIPÒTESIS

Ens centrem en el fenomen intergeneracional de canvi de valors ocorregut en les societats més desenvolupades, a partir del qual els valors materialistes, relacionats amb la seguretat física i econòmica, han donat pas a un conjunt de nous valors postmoderns, els quals emfatitzen l'expressió del «jo» i les qüestions relacionades amb la qualitat de vida immaterial (Yagüe López et al. 2013; Inglehart 2000, 2008).

Segons Inglehart, autor de referència al camp, les prioritats individuals reflecteixen l'ambient socioeconòmic del subjecte, de manera que es tendeix a valorar en major mesura allò en situació d'escassetat dins la societat; ens trobem davant la hipòtesi de l'escassetat, segons la qual les generacions socialitzades en períodes de dificultat econòmica i social mostrarien una major tendència a valors materials, mentre que les generacions que han crescut en períodes de desenvolupament econòmic sostingut tendeixen majoritàriament a expressar valors postmaterialistes (Inglehart 2000, 2008); és a dir, «la gent, com dona per suposada la supervivència, comença a qüestionar els riscos de la tecnologia i a apreciar la naturalesa, i cobren importància les preocupacions espirituals sobre el lloc que ocupa la humanitat en l'univers» (Inglehart & Welzel 2006: 42-43). Inglehart planteja una segona hipòtesi, la de la socialització, segons la qual els nostres valors bàsics reflecteixen les condicions predominants prèvies a l'adulthood, de manera que la relació entre un determinat entorn socioeconòmic i el canvi en els valors predominants no es produeix a través d'un ajust automàtic, sinó després d'un determinat lapse temporal; així, a mesura que ens trasllem des de grups d'edat de major edat cap a grups d'edat més joves observem que la preponderància dels valors materialistes es redueix, mentre que la presència de valors postmaterialistes augmenta (Yagüe López et al. 2013; Inglehart 2000, 2008). Tanmateix, Inglehart

adverteix que encara que «la transformació que va d'uns valors materialistes a altres postmaterialistes és un dels millors indicadors del canvi generacional, [...] tan sols és un indicador més d'un procés de canvi cultural molt més ampli i generalitzat» (Inglehart 2005: 28).

La hipòtesi de l'escassetat plantejada per Inglehart ha sigut àmpliament contrastada i habitualment complementada per altres, d'entre les quals destaca la següent: aquest canvi de valors es produeix abans als països i les societats que abans aconseguixen arribar a aquests nivells de seguretat. Tanmateix, el sociòleg Díez Nicolás va demostrar que aquesta afirmació pot ser molt més precisa si en lloc d'observar solament la seguretat econòmica s'empra també el concepte de posició social, el qual té en compte diversos factors com l'edat, el nivell educatiu, etc. Llavors, com més central siga la posició social d'un país o un individu, abans es produirà el canvi de valors dels materialistes als post-materialistes (Díez Nicolás 2011).

A un major nivell de concreció, i seguint la traça teòrica d'Inglehart, García i Ariño estudiaren la transició de valors en el marc de la societat valenciana a partir de l'Enquesta Mundial de Valors de 1995; el treball resultant elabora una radiografia bàsica de la població valenciana del final dels anys 90 d'interés per al nostre article, i apunten -entre altres- a les següents conclusions: els valors postmaterialistes predominen lleugerament sobre els joves respecte de la població de major edat, en els homes respecte de les dones i, en general, que els valors de la població valenciana no difereixen molt dels valors mitjans de la població espanyola (García & Ariño 1998). Pocs anys després actualitzaren la seva proposta d'una manera molt més complexa amb dades de l'any 2000; no obstant, respecte a les àrees temàtiques que ens pertocuen es pot subratllar la suavització de les diferències de gènere fins el punt de deixar de ser significatives i l'extensió general dels valors postmaterialistes de un 31% a un 33% en un període de cinc anys (García & Ariño 2001). D'altra banda, les diferències intergeneracionals es mantenen en una situació similar a la de 1995. Per últim, partint de les mateixes dades de 2017 que s'utilitzen en aquest article, Ariño afirma que la crisi econòmica de 2008 ha provocat un afiançament dels valors materialistes relacionats amb la seguretat econòmica, un descens de l'importància dels valors postmaterialistes vinculats amb la participació comunitària i un ascens dels valors postmaterialistes relatius a la llibertat individual (Ariño 2018).

De la mateixa manera que els treballs precedents anomenats, per a realitzar la nostra anàlisi sobre el canvi intergeneracional de valors en la societat valenciana, prendrem com a referència el model i les hipòtesis plantejades per Inglehart. Tanmateix, resulta necessari aclarir dues qüestions sobre les limitacions de la nostra anàlisi que podrien enfosquir les nostres conclusions en cas de no ser exposades i refutades a priori.

En primer lloc, cal exposar que existeix una hipòtesi alternativa a les dues d'Inglehart en les quals basem la nostra investigació, la «hipòtesi de cicle vital», segons

la qual a mesura que les persones envelleixen es tornen més materialistes degut a que canvien les seues prioritats vitals (Yagüe López et al. 2013; Inglehart 2000), de manera que els canvis intergeneracionals observats no s'explicarien únicament com a resultat d'un canvi cultural, sinó que podrien ser també deguts a una expressió natural del procés maduratiu de l'ésser humà (Yagüe López et al. 2013). En tant que la nostra limitada mostra no ens permet provar amb seguretat quin plantejament és el correcte, remetem als estudis d'Inglehart, el qual ha realitzat una comparació sobre el canvi de valors en les societats occidentals des de 1970 fins a 2006 a través de la World Values Survey que ratifica les hipòtesis de l'escassetat i la socialització. Per altra banda, existeix una disputa acadèmica sobre si aquests canvis culturals es produeixen a nivell global o si bé estem parlant de qüestions que afecten principalment les societats occidentals que han experimentat el pas des d'una societat industrial a una societat post-industrial. De nou la nostra investigació escapa d'aquest debat per a centrar-se únicament en la realitat valenciana; no obstant això, no pretenem analitzar el canvi de valors com una qüestió intrínsecament valenciana, sinó tractar de descriure les tendències que estan prenent forma al nostre territori en relació amb la qüestió de la divisió materialista-postmaterialista de la societat.

Respecte a les temptatives de resposta a la pregunta d'investigació, aventurem les següents hipòtesis:

- I. La presència de valors materialistes-postmaterialistes difereix en funció del grup d'edat.
- II. Les generacions més joves tendeixen a mostrar nivells més alts de preferència cap a valors postmaterialistes que les generacions d'edat més avançada.
- III. La presència de valors materialistes-postmaterialistes difereix en funció del sexe.
- IV. Els hòmens tendeixen a tindre major preferència per valors materialistes, mentre que les dones tendeixen a tindre-la cap a valors postmaterialistes.

III. METODOLOGIA I TÈCNIQUES D'ANÀLISI

La base de dades de la qual partim és l'enquesta de valors de la Comunitat Valenciana realitzada l'any 2017, la qual consulta a persones de les tres províncies valencianes amb un mostreig estratificat i per conglomerats, amb la intenció de garantir una mostra representativa en termes de gènere, edat i distribució territorial de la població; aquesta enquesta segueix el model establert per les Enquestes Mundials de Valors (*World Values Survey*), les quals començaren a realitzar-se a partir de 1981 en més de 100 països, abastant aproximadament al 90% de la població mundial (World Values Survey 2021). L'objectiu dels treballs globals, igual que en el cas valencià, és

identificar els comportaments, les creences i les preferències individuals i col·lectives en termes de desenvolupament econòmic, religió, valors o democratització.

En el nostre estudi, treballem en base a la pregunta 9 de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana del 2017, la qual s'expressa en els següents termes:

Respecte a les variables a estudiar, d'una banda, prenem un índex de materialisme-postmaterialisme com a variable dependent, i d'altra, l'edat i el sexe com a variables independents. Tant l'índex de materialisme-postmaterialisme com la variable «edat» són variables escalars, mentre que la variable «sexe» és nominal.

Cal clarificar com s'ha construït l'índex esmentat: tenint en compte treballs precedents en els quals s'han realitzat operacions similars (Inglehart & Abramson 1999), per a cada pregunta considerada individualment s'ha construït una taula en la qual es contemplen totes les combinacions de resposta possibles entre el primer i el segon torn de resposta (Taules 2, 3 i 4). En primer lloc, atorguem una etiqueta de valor o bé «materialista» o bé «postmaterialista» a cadascuna de les respostes de cada subpregunta (Taula 1), d'aquesta manera, per a les diferents combinacions de respostes, s'assignen els següents valors:

9.a. A continuació volem conèixer les seues opinions sobre diversos aspectes que són importants per al país.

9.a.I. El creixement econòmic

9.a.II. Els assumptes de la defensa nacional (Defensa contra les amenaces que poden afectar la seguretat d'Espanya)

9.a.III. Que la gent puga participar més en com es fan les coses en el seu treball i comunitat

9.a.IV. Que les nostres ciutats i camps siguen més bonics

9.a.V. Ns/Nc

9.b. I si tinguera que triar entre estos aspectes, quin és, dels aspectes que apareixen en esta llista, el més important per al seu país segons vosté? I quina seria la segona més important?

9.b.I. Mantindre l'orde públic (Evitar accions violentes, robatoris, actes de terrorisme etc..)

9.b.II. Donar a la gent major participació en les decisions importants de govern

9.b.III. Lluitar contra la pujada dels preus

9.b.IV. Protegir la llibertat d'expressió

9.b.V. Ns/Nc

9.c. I si haguera de triar entre estos aspectes, quin és, dels aspectes que apareixen en esta llista, el més important per al seu país segons vosté? I quina seria la segona més important?

9.c.I. Aconseguir una economia estable

9.c.II. Avançar cap a una societat menys impersonal i més humana

9.c.III. Avançar cap a una societat en la que les idees siguen més importants que els diners

9.c.IV. La lluita contra la delinqüència

9.c.V.Ns/Nc

- I. Si tant la primera com la segona resposta a la subpregunta són de caràcter materialista, s'assigna el valor 1.
- II. Si la primera resposta és materialista i la segona postmaterialista, s'assigna el valor 2.
- III. Si la primera resposta és postmaterialista i la segona materialista, s'assigna el valor 3.
- IV. Si les dos respostes són postmaterialistes, s'assigna el valor 4.

Com ja s'ha establert anteriorment, aquest procediment es repeteix per a cadascuna de les subpreguntes. Posteriorment, se suma la puntuació assignada a les tres combinacions de respostes, donant com a resultat valors que oscil·len entre el 3 i el 12. Finalment, aquests valors es divideixen entre 3, donant lloc a un índex que compren valors des de l'1 fins al 4.

Taula 1: Classificació de les opcions de resposta segons el tipus de valors

<i>MATERIALISTES</i>	<i>POSTMATERIALISTES</i>
9.a.I.	9.a.III.
9.a.II.	9.a.IV.
9.b.I.	9.b.II.
9.b.III.	9.b.IV.
9.c.I.	9.c.II.
9.c.IV.	9.c.III.

Font: Elaboració pròpia.

Taula 2: Codificació de les diferents combinacions de respostes a la subpregunta 9.a.

		<i>PRIMERA OPCIÓ</i>			
		9.a.I. «Creixement econòmic»	9.a.II. «Defensa nacional»	9.a.III. «Participació en la comunitat»	9.a.IV. «Ciutats i camps bonics»
<i>SEGONA OPCIÓ</i>	9.a.I. «Creixement econòmic»		1	3	3
	9.a.II. «Defensa nacional»	1		3	3
	9.a.III. «Participació en la comunitat»	2	2		4
	9.a.IV. «Ciutats i camps bonics»	2	2	4	

Font: Elaboració pròpia.

Taula 3: Codificació de les diferents combinacions de respostes a la subpregunta 9.b.

		PRIMERA OPCIÓ			
		9.b.I. «Ordre públic»	9.b.II. «Participació al govern»	9.b.III. «Pujada preus»	9.b.IV. «Llibertat d'expressió»
SEGONA OPCIÓ	9.b.I. «Ordre públic»		3	1	3
	9.b.II. «Participació al govern»	2		2	4
	9.b.III. «Pujada preus»	1	3		3
	9.b.IV. «Llibertat d'expressió»	2	4	2	

Font: Elaboració pròpia.

Taula 4: Codificació de les diferents combinacions de respostes a la subpregunta 9.c.

		PRIMERA OPCIÓ			
		9.c.I. «Economia estable»	9.c.II. «Societat menys impersonal i més humana»	9.c.III. «Idees més importants que diners»	9.c.IV. «Lluita contra la delinqüència»
SEGONA OPCIÓ	9.c.I. «Economia estable»		3	3	1
	9.c.II. «Societat menys impersonal i més humana»	2		4	2
	9.c.III. «Idees més importants que diners»	2	4		2
	9.c.IV. «Lluita contra la delinqüència»	1	3	3	

Font: Elaboració pròpia.

La classificació de les diferents opcions de resposta com a «materialista» o «postmaterialista» (Taula 1), respon a la seua capacitat de representació d'ideals de seguretat econòmica i física, en el cas de la primera categoria, o si apel·len a ideals d'expressió de la subjectivitat, en el cas de la segona (Inglehart 1977, 2000, 2005).

Aquest índex es creua amb la variable independent «edat». En primer lloc, s'elabora una gràfica de dispersió per cohorts (Figura 2), utilitzant aquest índex per a analitzar la dispersió dels valors; a partir d'aquesta gràfica es pot analitzar tant la «r» com la mitjana, junt amb la tendència lineal que segueix, el que permet comprovar la hipòtesi del cicle vital. D'altra banda, aquest mateix gràfic es repeteix però agrupant l'edat per tal de simplificar l'anàlisi, en tant que disminueixen els elements. Tanmateix, aquesta no és l'única operació que es realitza amb la variable edat. En base a les primeres respostes a les 3 subpreguntes, es calcula el percentatge de resposta o bé «materialista» o bé «postmaterialista», de nou per cohorts de naixement; així, s'elabora una gràfica amb dues línies, una relativa a les respostes «materialistes» i una altra a les «postmaterialistes». Llavors, el que permet aquesta metodologia és comprovar les tendències concretes relatives a cadascun dels sistemes de valors.

En suma, s'analitza la variable independent «edat» mitjançant dos procediments: d'una banda, a partir de l'índex relatiu al nivell d'intensitat dels valors materialistes o postmaterialistes, s'observa la tendència mitjana d'aquesta per cohorts o grups d'edat (Figura 2); d'altra banda, s'estudien les primeres respostes per a saber quin és el percentatge d'individus en cada cohort que es considera o materialista o postmaterialista (Figura 3), i així analitzar les tendències de cadascuna de les opcions.

En quant a la variable independent «sexe», es segueix el mateix procediment dels percentatges emprat per a la variable anterior, en el qual es té en compte la primera de les respostes a les tres subpreguntes i es divideix la distribució de les respostes per sexes. D'aquesta manera, es calcula el percentatge de resposta materialista o postmaterialista per part d'hòmens i de dones (Figura 4), per a després comparar-lo amb la mitjana global. Per tal de saber si existeix una relació entre la variable «sexe» i la resposta, es calculen els residus corregits, així com la *xi quadrada*. També s'analitza la variable de «sexe» en relació amb l'índex esmentat anteriorment per tal d'observar la posició mitjana dels hòmens i dones en aquesta construcció escalar (Figura 5).

Finalment, amb la construcció de la Taula 6 es relacionen ambdues variables independents amb el caràcter materialista o postmaterialista de la primera opció de resposta escollida pels entrevistats. Per a la realització d'aquesta s'han constituït intervals d'edat seguint el criteri de divisió per edats aplicat per Ariño (2018) al seu últim estudi sobre els valors al País Valencià. Així mateix, a través d'aquesta taula podem observar com interactuen les variables independents i com conformen pautes de distribució de valors pròpies de cada grup social.

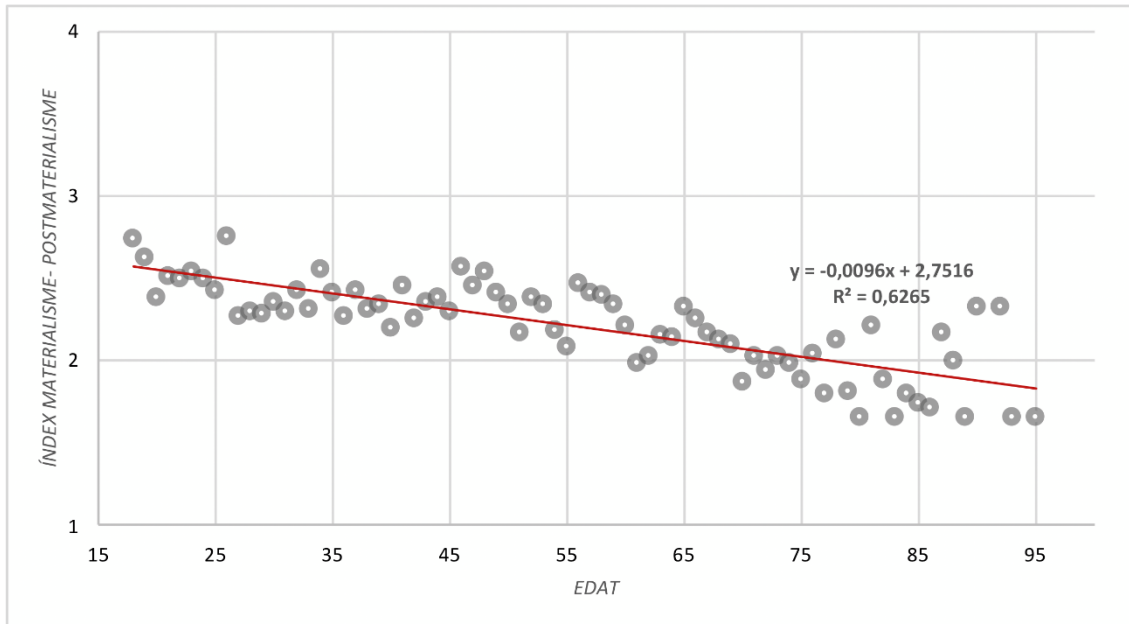
IV. ANÀLISI DE LES DADES I RESULTATS

En línia amb el que assenyalava Inglehart als seus estudis, veiem que la societat valenciana ha experimentat un constant i progressiu procés intergeneracional de canvi de valors. Així, les generacions més joves mostren una major interiorització de valors postmaterialistes, front a les generacions més majors, les quals tendeixen a comulgar amb valors materialistes. Tal i com es pot observar a la Figura 2, la qual ens mostra la variació per edats de l'índex materialisme-postmaterialisme construït per a analitzar els canvis en forma d'escala, aquesta tendència cap a la postmaterialització de les noves generacions es veu constatada en el cas valencià. Cal assenyalar que allò més resenyable és l'anàlisi de la tendència mitjana, ja que si s'aten únicament a les cohorts de forma individual no s'observa un patró de forma tan clar i evident.

Com bé reflexa la gràfica de dispersió (Figura 2), hi han valors que es desvien de la posició mitjana. És rellevant subratllar que els dos valors més postmaterialistes es troben entre els grups d'edat més joves, situant-se un d'ells als 26 anys (2'76 sobre 4) i l'altre als 18 (2'75 sobre 4). El mateix fenomen ocorre a la inversa, és a dir, el valor més materialista (1'67 sobre 4) es repeteix reiteradament a partir del punt en el qual es creua la franja dels 80 anys. Així, s'observa que la distància entre el punt més postmaterialista i el més materialista es de 1'13. Cap destacar el predomini general de les opcions materialistes en les eleccions de resposta dels entrevistats, com bé exemplifica el fet de que els valors més postmaterialistes de la gràfica (2'76 i 2'75) siguen tan propers al punt de neutralitat (2'5 sobre 4).

Per tal de comprovar si el fenomen observat pot ser explicat per la variable «edat», recorrem a la prova R^2 per a mesurar si la posició en el nostre índex depén de l'edat. El resultat obtés de l'aplicació de la prova és de 62'65%, és a dir, en eixa proporció de casos aquesta variable té potencial explicatiu front a la tendència a identificar-se amb uns valors o altres. Per tant, podem concloure que l'edat és una variable fonamental per a predir i comprendre el canvi de valors en la societat valenciana.

Figura 2: Índex de materialisme-postmaterialisme segons l'edat

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana (2017).

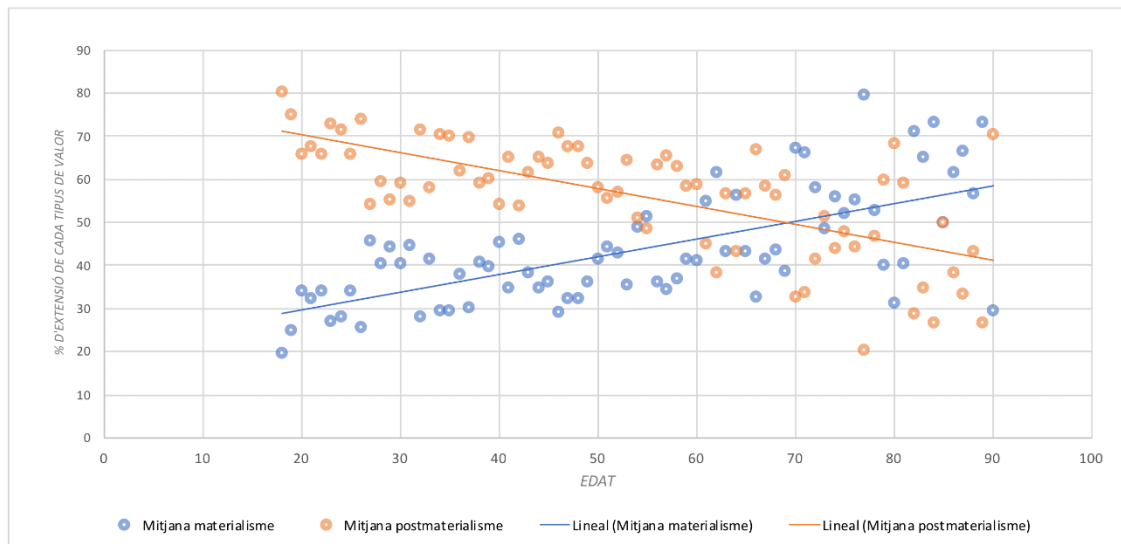
D'altra banda, en un altre gràfic (Figura 3), el qual analitza únicament les respostes en primera opció, s'ha tractat d'estudiar la predominança mitjana d'aquestes en funció de l'any de naixement, i la conclusió ha sigut la següent: el punt d'inflexió en el qual es produeix el canvi des del predomini del materialisme cap al postmaterialisme es dona en els nascuts després de 1945, amb entre 20 i 30 anys entre 1965 i 1975; llavors, els nascuts amb posterioritat a aquestes dates tendeixen a ser més postmaterialistes.

Respecte a la Figura 3, cal destacar en primer lloc que les línies corresponents a cadascun dels valors són idèntiques, és a dir, es tracta de la mateixa funció invertida. Aquest fenomen és degut a que cada cohort està representada en la seua totalitat, en tant que cada enquestat es classifica com a «materialista» o «postmaterialista», ja que s'utilitzen únicament les primeres respostes per a calcular aquesta gràfica.

Les conclusions reforcen el que explicàvem uns paràgrafs abans, i és que la societat valenciana ha experimentat un procés intergeneracional de canvi de valors des de bases majoritàriament materialistes a mentalitats híbrides que combinen valors materialistes i postmaterialistes. Fins i tot, de forma especulativa, podem aproximar-nos al moment en el qual es produeix aquest canvi, la inflexió a partir de la qual la societat comença a transitar cap a nous valors postmaterialistes. D'aquest manera, queda reflectit que el moment conjuntural en el qual es canvia de paradigma està representat pel punt en el qual convergeixen les dues línies de tendència, a l'altura del grup d'edat dels 69 anys; és a dir, s'assenyala que el canvi es produeix en les generacions que naixen al voltant de 1950, les quals es socialitzen a un període d'expansió econòmica, en contrast

amb les generacions anteriors. La d cada del 1960 a Espanya, coneguda en l'historigrafia com l'etapa del «desenvolupisme» franquista, va a estar caracteritzada pel creixement econòmic sota governs tecnòcrates, els quals varen advocar per l'aperturisme econòmic en contraposició amb l'aillacionisme dels governs anteriors, ja que el bloc nacional-catòlic va guanyar pes front a l'anterior hegemonia falangista.

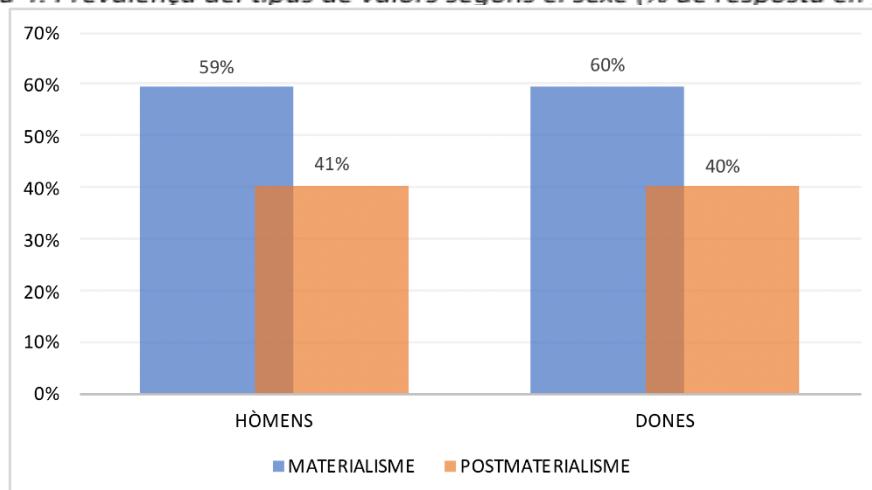
Figura 3: Prevalència del tipus de valors segons l'edat (% de resposta en primera opció)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana (2017).

Aquests esdeveniments son ressenyables, en tant que es tracta d'una etapa caracteritzada per la millora de les condicions de vida arrel del creixement econòmic, especialment si la comparem amb la qual van viure les generacions de la posguerra i els inicis de la dictadura franquista. A més, es tracta d'una etapa políticament intensa on apareixen certes reivindicacions d'elements postmaterialistes fonamentals, com ara bé les protestes i els moviments culturals a les universitats espanyoles influenciats pel Maig del 68 i les seues consignes.

Figura 4: Prevalència del tipus de valors segons el sexe (% de resposta en primera

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana (2017).

Seguidament es realitzen altres anàlisis per determinar si el canvi de valors també es troba relacionat amb la variable «sexe» i en quina mesura (Figura 4). Els resultats d'aquestes operacions són els següents:

- D'una banda, en relació amb els resultats de la prova *xi quadrada*, no s'aprecia dependència entre les variables, pel que podem concloure que la variable «sexe» no té capacitat explicativa front als valors individuals.
- En quant als residus corregits, ocorre el mateix fenomen, ja que en quasi cap pregunta es detecta un valor major a 1'96, tant en positiu com en negatiu, de manera que es pot afirmar amb seguretat que la variable «sexe» no és explicativa de la tendència cap a valors materialistes o postmaterialistes. Tanmateix, únicament s'aprecia una relació significativa en base a la prova de residus corregits en dos respostes a la pregunta 9.b, concretament en les referides a la llibertat d'expressió i la pujada de preus, és a dir, s'observa una relació entre aquestes dos variables solament en dos de les 12 possibilitats de resposta, constatant de nou que no es pot traçar una relació significativa.

D'altra banda, la Taula 5 ens mostra la posició mitjana en l'índex materialisme-postmaterialisme en relació amb les categories de la variable «sexe». D'acord amb aquesta, no s'aprecien diferències significatives entre sexes, de manera que cap afirmar que aquesta variable no té una capacitat explicativa significativa respecte al procés intergeneracional de canvi de valors en el si de la societat valenciana.

Taula 5: Mitjana de l'índex materialisme- postmaterialisme segons sexe

<i>MITAJANA DE L'ÍNDEX MATERIALISME- POSTMATERIALISME</i>	
HÒMENS	2,32
DONES	2,29
TOTAL	2,30

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana (2017).

Per últim, a través de la Taula 6 podem observar les formes en les que interactuen les dues variables independents entre elles quan se les relaciona amb les tendències de distribució dels valors. Com ja hem comentat, per a la segmentació per franges d'edat s'ha seguit el mateix criteri que investigacions prèvies (Ariño 2018), a les quals al seu torn li les ha aplicades les divisions imposades per les categories de la variable «sexe». D'aquesta manera, s'ha aconseguit una categorització àmplia de la societat valenciana en 12 grups socials sobre els quals es pretén observar la predominança de valors materialistes i postmaterialistes a través de les opcions elegides en primera resposta.

Taula 6: Prevalença de valors segons edat i sexe (% en primera resposta)

		HÒMENS		DONES	
		<i>MATERIALISME</i>	<i>POSTMATERIALIS ME</i>	<i>MATERIALISME</i>	<i>POSTMATERIALIS ME</i>
<i>E</i>	18-24	41,16	58,84	34,13	65,87
<i>D</i>	25-34	41,50	58,50	43,35	56,65
<i>A</i>	35-44	46,51	53,49	42,82	57,18
<i>T</i>	45-54	42,51	57,49	42,14	57,86
	55-64	51,65	48,35	50,81	49,19
	> 64	60,87	39,13	60,82	39,18

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Valors de la Comunitat Valenciana (2017).

Atès que la Taula 6 està representada en termes relatius, només farem referència a la variació de la distribució dels valors materialistes durant el comentari, doncs al tractar-se de categories dicotòmiques, en comentar l'evolució d'una, també es fa indirectament del seu anvers antitètic. A primera vista, el tret més observable tant en hòmens com en dones és la progressiva extensió dels valors materialistes conforme augmenta l'edat dels grups. No obstant, l'evolució no és del tot simètrica entre les categories sexuals. Així, els hòmens valencians d'entre 18 i 24 anys presenten un 7% més de prevalença per opcions materialistes que les seues homòlogues femenines. No obstant això, aquesta tendència s'altera en el següent grup d'edat, en el qual els hòmens mantenen uns valors molt similars als mostrats en l'anterior franja d'edat i les dones arriben fins i tot a superar els nivells de materialisme dels hòmens en un 2%. Posteriorment, mentre que les dones es mantenen en aquests valors de manera estable fins a l'interval d'edat que arriba fins als 54 anys, els hòmens experimenten un repunt de materialisme en l'interval que va des dels 35 als 44, el qual s'esvaeix en la següent franja, tornant-se a equilibrar amb la seua categoria homòloga femenina. Respecte a les dues categories relatives a la població de major edat, tant en hòmens com en dones, s'experimenta un increment considerable de la presència de materialisme respecte a la seua categoria precedent. Així, en el cas dels dos sexes, la categoria que va des dels 55 fins als 64 anys presenta valors superiors en un 9% aproximadament respecte a la franja d'edat prèvia. Finalment, de nou sense diferències significatives entre sexes, la categoria que agrupa els majors de 64 anys presenta valors un 10% superiors als del grup d'edat previ.

Respecte a les diferències entre el valor de la franja d'edat amb major presència de valors materialistes -la més major- i la que menys -la més jove- en el cas dels hòmens aquesta diferència és d'un 19'17%, mentre que en el de les dones és d'un 26'69%, a causa de la diferència comentada entre categories sexuals en el tram d'edat

més jove. Finalment, podríem dir que en les dues categories sexuals els valors es distribueixen de manera que s'estableixen entre intervals d'edat des dels 18 fins als 54 de manera idèntica, però amb la presència de xicotetes anomalies que fan que no es tracte d'una evolució pròpiament lineal. En el cas de les dones es deu a la diferència inicial en l'interval d'edat més jove i en el cas dels homes en el repunt materialista produït en l'etapa que va dels 35 als 44 anys.

V. CONCLUSIONS

Finalment, una vegada analitzats els resultats, podem concloure que les dos primeres hipòtesis es compleixen, en tant que s'observa un progressiu increment dels valors materialistes conforme augmenta l'edat, amb una clara diferència entre les diferents cohorts. Com ja s'ha assenyalat anteriorment, l'edat explica en un 62% els valors en termes materialistes o postmaterialistes, confirmant les hipòtesis plantejades al respecte i demostrant que la societat valenciana segueix una tendència semblant a la plantejada per Inglehart en la seua hipòtesi del canvi generacional. No obstant, no és així en les hipòtesis en relació amb la variable «sexe», ja que no s'observa cap relació entre aquesta i els valors individuals, quedant refutada la hipòtesi de que els homes tindrien una major predisposició als valors materialistes.

A través del present treball de recerca hem pogut comprovar com es confirma una de les nostres hipòtesis principals relativa a la correlació existent en la preferència cap a valors materialistes o postmaterialistes en funció de la variable dependent «edat». Per tant, conforme a la hipòtesis de la socialització de Inglehart, els valors que adquirim en la nostra socialització primària i secundària tendeixen a perdurar al llarg de les nostres vides, malgrat els canvis contextuais que es puguin produir.

Aquest resultat ens ofereix una imatge de la diversitat existent a nivell intergeneracional en la conformació de l'estructura de valors del País Valencià, a conseqüència de les tendències globalitzadores i la implantació de l'Estat del Benestar, que han produït, a més d'uns nivells de seguretat sense precedents, una acceleració dels canvis espaciotemporals. No obstant això, tal i com hem pogut observar a l'hora de realitzar les diferents correlacions entre les nostres variables, no podem realitzar afirmacions del tot concloents a causa del disseny metodològic de la investigació.

Primerament, cal recordar que l'estudi no aplica una mirada diacrònica, sinó que se centrava en l'Enquesta de Valors de l'any 2017, per la qual cosa la preferència dels més joves en l'actualitat es podria veure alterada, tal com exposava Inglehart per crisis com la del Covid-19, a través d'una regressió cap a valors materialistes.

En segon lloc, hem de tindre en compte que la variable sexe no ha sigut significativa a l'hora de realitzar correlacions generals, de manera que podem descartar la nostra hipòtesi al respecte. A priori, pensàvem que la correlació esmentada es podria

veure alterada en el cas que realitzàrem un estudi en el qual es produïren correlacions entre la variable dependent «sexe» per grups d'edat i la preferència cap a uns o altres valors. No obstant això, després de realitzar la comprovació podem concloure que no existeix una diferència estadística significativa, més enllà d'una lleugera tendència del grup més jove de dones que tenen una major tendència cap a valors postmaterialistes que el seu grup d'iguals. Aquests resultats ens permeten explicar o ajudar a comprendre comportaments i preferències de la societat valenciana, particularment si les comparem entre generacions. Per exemple, la força del moviment ecologista als últims anys, protagonitzat especialment pels col·lectius més joves, fenòmen que podem vincular a una presència majoritària de valors postmaterialistes que deriven en preocupacions com la crisi climàtica.

D'aquesta manera, a partir dels resultats obtinguts, podem donar explicació, per exemple, a la variació del comportament a nivell intergeneracional, com seria la major implicació dels joves en moviments ecologistes com *Fridays For Future* o la seua presència a les manifestacions massives en defensa de la llibertat d'expressió relacionades amb el cas del raper Pablo Hasel.

En suma: hem observat que la societat valenciana és cada volta més postmaterialista, conforme es consolida i cristalitza la dinàmica de canvi intergeneracional descrita per Inglehart i confirmada pel nostre anàlisi. No obstant, eventuais situacions de crisi, com la de la Covid-19, obrin nous interrogants que hauran de ser resposts en investigacions futures.

VI. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Ariño Villarroya, Antonio. 2018. «Los valores en la Comunitat Valenciana». En Ariño Villarroya, Antonio (dir.) & García Pilán, Pedro (coord.), *La sociedad valenciana en transformación (1975-2025)*. València: PUV. P. 433- 467.
- Ariño Villarroya, Antonio & Manuel García Ferrando. 1998. «Posmaterialismo e identidad colectiva en la Comunidad Valenciana». *Revista valenciana d'estudis autonòmics*, (24): 49-68.
- Beck, Ulrich. 2008. «Generaciones globales en la sociedad del riesgo mundial». *Revista CIDOB d'afers internacionals*, (82-83): 19-34.
- Bourdieu, Pierre. 2014. *Sobre el Estado. Cursos en el Collège de France (1989-1992)*. Barcelona: Anagrama.
- Díez Nicolás, Juan. 2011. «¿Regreso a los valores materialistas? El dilema entre seguridad y libertad en los países desarrollados». *RES, Revista Española de Sociología*, (15): 9-46.
- Fernández Alonso, Mercedes. 2010. «Valores y creencias en el proceso de modernización». *Papers: Revista de sociología*, 4 (95): 1031-1051.
- García Ferrando, Manuel & Antonio Ariño Villarroya. 2001. *Postmodernidad y autonomía los valores de los valencianos 2000*. València: Bancaja- Tirant lo Blanch.
- Generalitat Valenciana. 2017. *Enquesta de valors de la Comunitat Valenciana*. Disponible en: <http://www.argos.gva.es/enquestes/content/encuestas/detalle.jsf>
- Inglehart, Ronald. 2005. «Modernización y cambio cultural: la persistencia de los valores tradicionales». *Cuadernos del Mediterráneo*, (5): 21-31.
- Inglehart, Ronald. 2000. «Globalization and postmodern values». *Washington Quarterly*, 23(1): 215-228.
- Inglehart, Ronald. 1977. *The Silent Revolution. Changing Values and Political Styles Among Western Publics*. New Jersey: Princeton University Press.
- Inglehart, Ronald & Paul R. Abramson. 1999. «Measuring postmaterialism». *American Political Science Review*, 93 (3): 665-677.
- Inglehart, Ronald & Christian Welzel. 2006. *Modernización, cambio cultural y democracia: La secuencia del desarrollo humano*. Madrid: CIS.
- Yagüe López, Laura et al. 2013. «Sexo y cohorte como fuentes de diferenciación en valores en la sociedad postmoderna». *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 13 (2): 243-253.

World Values Survey. 2020. *World Values Survey Database*. Disponible en:
<https://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp>